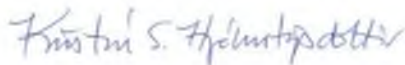

Allsherjar- og menntamálanefnd Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík, 5. mars 2018

Meðfylgjandi er umsögn Rauða krossins á Íslandi um frumvarp til laga um breytingu á lögum um íslenskan ríkisborgararétt, nr. 100/1952, með síðari breytingum (ríkisfangsleysi) og barnalögum, nr. 76/2003, með síðari breytingum - 148. löggjafarþing 2017-2018. Þingskjal 205 — 133. mál.

Virðingarfyllst,
f.h. Rauða krossins á Íslandi

Kristín S. Hjálmtýsdóttir,
Framkvæmdastjóri.

UMSÖGN RAUÐA KROSSINS Á ÍSLANDI

um

frumvarp til laga um breytingu á lögum um íslenskan ríkisborgararétt, nr. 100/1952, með síðari breytingum (ríkisfangsleysi), og barnalögum, nr. 76/2003, með síðari breytingum

148. löggjafarþing 2017-2018.

Þingskjal 205 — 133. mál.

Rauði krossinn á Íslandi stendur vörð um mannréttindi og virðingu einstaklinga og vinnur að málefnum flóttamanna og umsækjenda um alþjóðlega vernd í samvinnu við stjórnvöld og Flóttamannastofnun Sameinuðu þjóðanna.

Við yfirferð frumvarpsins hefur Rauði krossinn haft til hliðsjónar grundvallarhugsjónir hreyfingarinnar um mannúð, sjálfstæði, óhlutdrægni og hlutleysi sem og stefnu Alþjóðahreyfingar Rauða krossins í málefnum sem tengjast flóttafólki, umsækjendum um alþjóðlega vernd og alþjóðlegum fólksflutningum. Þá hefur félagið mikla og langa reynslu af málefnum umsækjenda um alþjóðlega vernd og flóttamanna. Ábendingar og athugasemdir félagsins miða að úrbótum, þar sem hagsmunir stjórnvalda og þeirra einstaklinga sem í hlut eiga fara að öllu jöfnu saman.

Almennar athugasemdir

Meginatriði frumvarpsins telur Rauði krossinn fagnaðarefni, ekki síst vegna fullgildingar samnings Sameinuðu þjóðanna um réttarstöðu ríkisfangslausra manna¹ frá 1954 og samning um að draga úr ríkisfangsleysi frá 1961.²

Nokkrar umbætur voru gerðar með nýjum lögum um útlendinga nr. 80/2016, svo sem með skilgreiningu á ríkisfangsleysi, sérstakt dvalarleyfisákvæði fyrir ríkisfangslausa einstaklinga sem ekki teljast vera flóttamenn samkvæmt Flóttamannasamningnum frá 1951³ auk reglugerðarheimildar varðandi afgreiðslu umsókna um alþjóðlega vernd fyrir ríkisfangslausan einstakling.

Með frumvarpi því sem hér er til umsagnar eru frekari úrbætur gerðar á íslenski löggjöf til þess að koma í veg fyrir ríkisfangsleysi við fæðingu auk þess sem möguleikar ríkisfangslausra einstaklinga hér á landi til þess að öðlast íslenskt ríkisfang eru auknir og einfaldaðir.

Þá telur Rauði krossinn rétt að fagna þeim breytingum er ætlað er að jafna stöðu barna íslenskra ríkisborgara óháð fæðingarstað og kyni foreldra.

Rétt þykir þó að vekja athygli allsherjar- og menntamálanefndar á tilteknum atriðum í frumvarpinu. Má þar helst nefna þau áhrif sem sjálfkrafa veiting ríkisfangs gæti mögulega haft á réttarstöðu viðkomandi

¹ 1954 Convention relating to the Status of Stateless Persons.

² 1961 Convention on the Reduction of Statelessness.

³ 1951 Convention Relating to the Status of Refugees and the 1966 Protocols.

í öðru ríki þar sem það gæti haft ríkisfang, eða átt rétt á ríkisfangi, einkum með tilliti til þarlandra reglna um tvöfalt ríkisfang.

Þá skal vakin athygli á því að þrátt fyrir nýlegar breytingar á lögum um útlendinga, þar sem m.a. er kveðið á um sérstaka tegund dvalarleyfis fyrir ríkisfangslausan einstakling sem ekki telst flóttamaður, er enn ekki að finna í lögum eða reglugerðum almennt formlegt ferli við mat á því hvort einstaklingur telst ríkisfangslaus eða ekki.⁴ Er hér um að ræða annað atriði sem athugasemdir voru gerðar við í skýrslu Flóttamannastofnunar Sameinuðu þjóðanna (UNHCR) um ríkisfangsleysi á Íslandi, þar sem enn er svigrúm til úrbóta.

Frumvarp sama efnis og þetta sem nú liggur fyrir var áður flutt á 146. löggjafarþingi (373. mál) 2016-2017 en náði ekki fram að ganga. Þá lagði Rauði krossinn til breytingar og tekið hefur verið tillit til hluta þeirra. Hafa neðangreindar athugasemdir verið uppfærðar í samræmi við það.

Athugasemdir við einstaka greinar frumvarpsins

1. gr.

Áhrif íslensks ríkisfangs á ríkisfang í öðru landi

Rauði krossinn telur ástæðu til að velta þeirri spurningu upp hér hvaða áhrif íslenskt ríkisfang barnsins gæti haft á ríkisfang þess að öðru leyti, þ.e. hvort slík ríkisfangsveiting geti haft áhrif á rétt barnsins til ríkisfangs í öðru landi, svo sem því landi þar sem hitt foreldri hefur ríkisfang. Sem kunnugt er heimila ekki öll ríki einstaklingum að hafa fleiri en eitt ríkisfang og er hér bent á þann möguleika að barnið tapi ríkisfangi sínu annarstaðar með sjálfkrafa veitingu íslensks ríkisfangs, þó ekki sé víst að þetta verði vandamál í framkvæmd þar sem gert er ráð fyrir skráningu ríkisfangsins í Þjóðskrá til þess að það verði virkjað. Með því orðalagi sem lagt er til í frumvarpinu gætu hins vegar spurningar vaknað um raunverulega stöðu barns sem ekki hefur fengið ríkisfang sitt samkvæmt 1. gr. skráð í Þjóðskrá og hvort sú staða geti skert réttindi barnsins annarstaðar.

Hér er því spurning hvort réttara sé að kveða á um að barn öðlist rétt til íslensks ríkisfangs í stað þess að það öðlist íslenskt ríkisfang. Íslenskt ríkisfang er væntanlega almennt háð skráningu þess í Þjóðskrá, en rétt er þó að gera athugasemd við orðalag ákvæðisins að þessu leyti.

2. gr.

Með 2. gr. frumvarpsins er nýju ákvæði bætt við lögina, 1. gr. a. Telur Rauði krossinn ákvæðið styrkja stöðu ríkisfangslausra og því ber vissulega að fagna. Ákvæðið er þó takmarkað með þeim hætti að gerð er krafa um þriggja ára búsetu á landinu, sem þýðir að barn er ríkisfangslaust í að minnsta kosti þrjú ár áður en því gefst kostur á íslensku ríkisfangi. Samkvæmt núgildandi lögum getur barn í þessari stöðu sótt um íslenskt ríkisfang eftir þriggja ára dvöl, en breytingin gengur út á að veita barni rétt til ríkisfangs, sem virkjaður er með tilkynningu til Þjóðskrár, í stað þess að það eigi einungis möguleika á veitingu ríkisfangs samkvæmt umsókn.

⁴ Samkvæmt 15. tölul. 2. mgr. 120. gr. laga um útlendinga nr. 80/2016 er ráðherra heimilt að setja í reglugerð ákvæði um meðferð umsókna um viðurkenningu á ríkisfangsleysi, sbr. 39. gr. laganna, en hér virðist einungis um að ræða þau tilvik þegar einstaklingur óskar eftir dvalarleyfi á grundvelli 39. gr. laganna, en ekki almennt um mat á því hvort einstaklingur sé ríkisfangslaus, en ríkisfangsleysi hefur vitanlega mikil áhrif á stöðu einstaklinga óháð því hvort þeir sækja um dvalarleyfi á grundvelli ríkisfangsleysisins eða ekki.

Í skýrslu UNHCR um ríkisfangsleysi á Íslandi var gerð athugasemd við kröfu nógildandi ákvæðis um að ríkisfangslaust barn þurfi að vera orðið þriggja ára til þess að geta sótt um ríkisborgararétt, og það skilyrði ekki talið í samræmi við alþjóðleg viðmið. Verður því ekki annað séð en að sú athugasemd standi þrátt fyrir breytingu þá sem lögð er til í 2. gr. frumvarpsins sem hér er til umsagnar.

Lagt er til að orðin „og í að minnsta kosti þrjú ár þegar tilkynning er lögð fram“ í 2. mgr. ákvæðisins verði felld brott.

3. gr.

Hvað varðar breytingar á 3. gr. laganna sem lagðar eru til í 5. gr. frumvarpsins tekur Rauði krossinn undir athugasemdir er komu fram í umsögn Barnaverndarstofu um frumvarp það sem lagt var fram á 146. löggjafarþingi (373. mál), þar sem athygli er vakin á stöðu fylgdarlausra barna sem koma til Íslands í leit að vernd. Eins og bent er á í umsögn Barnaverndarstofu er algengt að börn í þessari stöðu séu stálpuð þegar þau koma til Íslands og flest eru þau á aldrinum 15-17 ára. Sé ákvæðinu ætlað að styrkja stöðu fylgdarlausra barna sem hér fá alþjóðlega vernd er því ljóst að í þeirri mynd sem lagt er upp með í frumvarpinu myndi heimildin nýtast þeim fæstum.

Er því lagt til að orðin „áður en þau verða 18 ára“ í 2. mgr. 3. gr. laganna, eins og ákvæðið er orðað í frumvarpinu, verði felld brott.

Lokaorð

Rauði krossinn vill koma því á framfæri að fulltrúar félagsins eru tilbúnir til að hitta allsherjarnefnd til þess að reifa ofangreindar athugasemdir, ábendingar og tillögur félagsins enn frekar.

